

Nr 48.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående skyldighet för lärare att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning m. m.; given Stockholms slott den 12 januari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFOSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg härefter:

I skrivelse den 11 februari 1927 hemställde skolöverstyrelsen om verkställande av utredning i frågan om rätt för vederbörande skolmyndighet att vid behov införskaffa läkarbetyg beträffande lärares hälsotillstånd oberoende av dennes egen önskan.

Till stöd för framställningen, som överstyrelsen gjort i anledning av ett då nyligen inträffat fall, anförde överstyrelsen sammanfattningsvis följande:

Om den myndighet, som hade ansvaret för arbetet inom något visst område av statens verksamhet, hade anledning till den uppfattningen, att någon befattningshavare på grund av sjukdom, vanförhet, lyte eller minskad ar-

betsförmåga icke kunde sköta sin tjänst, vore det givetvis myndighetens plikt att förskaffa sig såvitt möjligt fullständig visshet i detta avseende och att, om sagda uppfattning skulle befinnas riktig, sörja för att befattningshavaren befriades från sitt arbete. Den för befattningshavaren lindrigaste och även ur andra synpunkter riktigaste formen för en dylik befrielse vore i regeln tjänstledighet på grund av sjukdom. För att nyssnämnda visshet skulle kunna vinnas och i händelse av behov tjänstledighet beviljas, erfordrades vederbörligt läkarbetyg. Men det komme helt an på befattningshavaren själv, huruvida han ville underkasta sig den läkarundersökning, som vore förutsättning för ett dylikt betygs utfående. Alltså: det vore myndighetens plikt att införskaffa läkarbetyg, men det vore befattningshavarens rätt att förhindra sådant införskaffande.

En dylik situation vore uppenbarligen orimlig och det stode överstyrelsen klart, att här föreläge ett tydligt och trängande behov av förändrade bestämmelser. — Den föreliggande frågan borde emellertid icke lösas fristående för sig utan en allsidig prövning borde ske, som bland annat toge hänsyn ej endast till de konstitutionella synpunkterna (§ 36 Regeringsformen) utan även till vad som härom borde gälla för statliga och kommunala tjänstemän i allmänhet.

Över denna framställning avgåvos yttranden den 16 mars 1929 av justitiekanslersämbetet, och den 9 oktober 1930 av 1930 års pensionsakkunniga, varjämte styrelsen för läroverkslärarnas riksförbund och centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde, att skolöverstyrelsens framställning, i den mån den avsåge en utredning *endast* beträffande lärarkårerna, icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I anledning av en inom riksdagens andra kammare under hänvisning till skolöverstyrelsens ovannämnda framställning väckt motion har nu riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 april 1931, nr 98, gjort framställning om utredning, huruvida icke sådana bestämmelser borde införas såväl i stadgan för rikets allmänna läroverk som ock i folkskolestadgan, som ginge ut på att lärare, som på grund av sjukdom, vanförhet, lyte eller minskad arbetsförmåga av vederbörande skolmyndighet ansåges oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skulle vara skyldig att för frågans bedömande underkasta sig sådan läkarundersökning, som vederbörande skolstyrelse eller skolöverstyrelsen ansåge nödigt föreskriva.

Sedan Kungl. Maj:t härefter genom beslut den 30 april 1931 anbefallt skolöverstyrelsen att skyndsamt verkställa den av riksdagen begärda utredningen samt att därmed inkomma till Kungl. Maj:t tillika med de förslag, som kunde därav föranledas, har skolöverstyrelsen i skrivelse den 8 april 1932 avlämnat utredning och förslag i ämnet.

Jag övergår nu till att lämna en redogörelse för skolöverstyrelsens utredning och förslag.

Överstyrelsen yttrar sig till en början beträffande *behovet av författningsbestämmelser* i ämnet och anför i huvudsak följande:

Överstyrelsen hade sedan länge haft sin uppmärksamhet fäst på frågan om ett ändamålsenligt ordnande av undervisningen vid folk- och småskolor i sådana fall, då vederbörande lärare drabbades av sådan sjukdom, som visserligen icke hindrade honom, men gjorde honom i hög grad olämplig att uppehålla sin tjänst. Särskilt genom vad som framkommit vid handläggning av gång efter annan till överstyrelsen från Kungl. Maj:t remitterade besvärsmål, avseende fall då skoldistrikt nödgats vidtaga åtgärder för att från tjänstgöring avstånga sinnessjuk eller med epilepsi behäftad lärare, som icke godvilligt velat begära sjuktjänstledighet, hade överstyrelsen blivit styrkt i den uppfattningen, att den nuvarande lagstiftningen i fråga om såväl skoldistriktens som lärarnas rätt i dylika fall företedde vissa brister, som det måste vara argeläget att få avhjälpas. Icke sällan hade inträffat, att skolstrejk igångsatts av föräldrar, som icke velat skicka barnen till sinnessjuk eller med smittsam sjukdom behäftad lärare.

För att erhålla erforderligt material till frågans närmare belysning och utredning hade överstyrelsen redan år 1924 från vederbörande folkskolinspektörer införskaffat vissa uppgifter och yttranden rörande detta spörsmål. Härav hade bland annat framgått, att i ej mindre än sammanlagt 173 fall, så vitt inspektörerna kunnat erinra sig, under deras tjänstetid förekommit, att ingripande varit påkallat i uppfostrans och undervisningens intresse för lärares försättande ur tjänstgöring och eventuellt entledigande.

Det stode överstyrelsen fortfarande klart, att ett tydligt och trängande behov föreläge av förändrade bestämmelser. Under erinran att överstyrelsen i sin skrivelse den 11 februari 1927 ansett det föreliggande spörsmålet böra vinna sin lösning i ett större sammanhang, hade överstyrelsen likväl med hänsyn till riksdagens och Kungl. Maj:ts direktiv begränsat utredningen till lärarkåren. Överstyrelsen hade vidare beaktat vad första kammarens vederbörande utskott uttalat, att de författningsbestämmelser, som kunde komma till stånd i ämnet, borde göras tillämpliga på lärare även vid andra läroanstalter, som kunde jämföras med allmänna läroverk och folkskolor. De under skolöverstyrelsen lydande statliga och kommunala läroanstalter, som sålunda borde ifrågakomma, vore: högre allmänna läroverk, högre lärarinneseminarier, folkskoleseminarier, småskoleseminarier, tekniska fackskolor och tekniska gymnasier, kommunala yrkesskolor, kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor, folk- och småskolor, nomadskolor, fortsättningsskolor, högre folkskolor, folkhögskolor, blindskolor, dövstumskolor samt vissa statsunderstödda skolhem.

Överstyrelsen övergår härefter till en redogörelse för *hittills* på förevarande område *vidtagna statliga åtgärder* och anför i detta hänseende i huvudsak följande:

Spörsmålet om lärares avstängning från tjänstgöring och i samband därmed tvång för honom att underkasta sig läkarundersökning hade hittills varit föremål för utredning endast för så vitt gällde sjukdom, som kunde medföra smittofara. Den år 1905 tillsatta kommittén för verkställande av utredning angående åtgärder för människotuberkulosens bekämpande hade år 1908 avgivit förslag om bland annat avstängning eller entledigande av sådan lärare, som vore behäftad med smittosam lungrot samt om avlöning

åt och pensionering av sådan lärare. I häröver avgivet yttrande framlade 1912 års lärarlönenämnd förslag till särskild författning, innehållande jämväl bestämmelse om lärares skyldighet att underkasta sig undersökning av läkare, som av vederbörlig skolmyndighet bestämdes. Till lönenämndens förslag anslöto sig i allt väsentligt läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen i utlåtande den 12 juli 1917.

I de författningar, som utfärdades i anledning av 1918 års riksdags beslut om nya löneregleringar för lärarna vid statliga och kommunala läroanstalter, infördes i enlighet med lärarlönenämndens förslag en bestämmelse av följande lydelse: »Lärare skall vara pliktig att underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittsam lung-sot». Några dylika bestämmelser hade emellertid icke kommit till stånd.

I detta sammanhang erinrade överstyrelsen om de bestämmelser i fråga om tvångsundersökning av läkare, som gällde för vissa andra tjänstemannagrupper. Vid statens järnvägar förelåge sålunda skyldighet för tjänsteman, som kunde antagas i avsevärd mån icke uppfylla de fordringar i kroppsligt avseende, som utgjorde villkor för antagande i den av honom innehavda befattningen, att underkasta sig läkarundersökning, varefter vederbörande distriktsförvaltning hade att vidtaga erforderliga åtgärder. — Vidare hade Kungl. Maj:t i proposition (nr 54) till 1932 års riksdag föreslagit åtgärder i syfte att legitimerad läkare, beträffande vilken förefunnes grundad anledning till antagande, att han vore ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skulle vara skyldig att enligt medicinalstyrelsens förordnande undergå läkarundersökning för avgörande, huru härmed förhölle sig.¹⁾

I det praktiska livet hade det vidare inom folkskoleväsendet förekommit icke så få fall, då vederbörande skolråd eller folkskolestyrelse nödgats ingripa mot lärare, som drabbats av sinnessjukdom, epilepsi eller annan sjukdom av sådan art, att fortsatt tjänstgöring uppenbarligen varit till men icke blott för undervisningen utan också för lärjungarna. Förloppet hade därvid i regeln varit detta, att sedan läraren vägrat att låta undersöka sig av läkare, till vilken skolstyrelsen hänvisat, skolstyrelsen på grund av intyg, som utfärdats av vederbörande skolläkare eller provinsialläkare, tvångsvis givit läraren sjuktjänstledighet. Dylika beslut hade, så vitt vore överstyrelsen bekant, efter överklagande i alla instanser slutligen blivit av Kungl. Maj:t efter hörande av medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen fastställda. Enahanda hade resultatet blivit i de fall, då vederbörande skolstyrelse vägrat att låta lärare, som erhållit dylik tvångstjänstledighet, återinträda i tjänst, med mindre han företedde friskbetyg, som utfärdats av läkare, till vilken han blivit av skolstyrelsen (i vissa fall medicinalstyrelsen) hänvisad för undersökning. Exempel på sådana fall återfunnes i regeringsrättens årsbok 1923, not E 15, 1924, not E 96, och 1927, not E 91.

De nu anförda exemplen på hittills följd praxis vore ägnade att ytterligare understryka olägenheterna av, att nödiga författningsbestämmelser på området saknades. Även om ett ingripande från de ansvariga skolmyndigheternas sida ledde till åsyftat resultat, dröjde det dock ofta oskäligt länge, innan rätten till dylikt ingripande bleve slutgiltigt fastslagen. Exempel finnes ock därpå, att ett skolråd tvekade att handla, enär skolrådet riskerade att självt få bära den ekonomiska konsekvens, som vore förenad med vikaries anställande, därest beslutet om tvångstjänstledighet för läraren icke skulle komma att stå sig.

¹⁾ Se numera lag den 11 mars 1932, nr 54.

Beträffande de *vanskligheter*, som kunna vara förenade med *utfärdande av bestämmelser* på förevarande område, anför skolöverstyrelsen härefter i huvudsak följande:

Vid ett närmare betraktande framginge det oförtydligt, att det praktiska syftet med de ifrågasatta åtgärderna vore att vid behov kunna få en lärare avstängd från tjänstgöring. Tvånget till läkarundersökning skulle därvid utgöra det förberedande steget till att möjliggöra avstängningen, därest en objektiv och grundlig undersökning gäve stöd för vederbörande skolmyndighets uppfattning, att dylik avstängning vore nödvändig. En utredning i ärendet kunde givetvis icke underlåta att beakta denna omständighet. Det vore också i främsta rummet med hänsyn härtill, som man från olika håll under ärendets förberedande behandling ansett sig böra fästa uppmärksamheten på frågans ömtaliga beskaffenhet och mana till varsamhet vid en dylik lagstiftning, så att garantier mot missbruk i tillämpningen gent emot lärarna icke komme att saknas. Dessa synpunkter hade blivit starkt framhållna i de förenämnda skrivelserna från styrelsen för läroverkslärarnas riksförbund och centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraförörening, som yttrat bland annat, att det torde bliva nödvändigt att införa bestämmelser om vilka myndigheter som i olika fall skulle äga rätt att begära tvångsundersökning, och om de grunder, på vilka dylik begäran skulle kunna framställas. Vidare skulle någon annan, högre myndighet beklädas med rätten att besluta om tvångsundersökning, och en annan myndighet, sannolikt medicinalstyrelsen, skulle få i uppdrag att ombesörja dylika undersökningar. Även i övrigt skulle ett realiserande av det ifrågasatta tvångsundersökningsinstitutet, anförde styrelserna vidare, medföra svårigheter av olika art. Särskilt ville styrelserna fästa uppmärksamheten på, att, när fråga vore om konstaterande av sinnessjukdom, intyg från en enda person knappast kunde anses vara tillfyllest, utan att man finge räkna med anlitaandet av flera på området i fråga speciellt sakkunniga läkare.

Riksdagen hade vidare i sin skrivelse beaktat att såsom »minskad arbetsförmåga» i förevarande hänseende icke finge betraktas den normalt minskade arbetsförmåga, som hörde en högre ålder till.

Överstyrelsen anslöte sig för sin del till de allmänna synpunkter, som sålunda framförts. Bestämmelserna borde så formuleras, att det fullt tydligt komme att framgå, att ett tvångsingripande icke vore avsett att förekomma annat än i sådana undantagsfall, då lärarens kroppsliga eller psykiska tillstånd vore sådant, att hänsynen till lärjungarnas rätt och bästa uppenbarligen krävde en snar ändring.

Överstyrelsen erinrar vidare, att med de nu behandlade frågorna äro förenade ett par spörsmål av *ekonomisk* innebörd. Överstyrelsen anför härom i huvudsak följande:

I samband med anskaffande av läkarbetyg kunde vissa kostnader uppkomma. Överstyrelsen hyste den mening, att kostnader, som föranleddes av läkarundersökning i enlighet med föreskrifter, som härom kunde bliva utfärdade, borde bestridas av allmänna medel. Det syntes överstyrelsen riktigtast, att dessa kostnader, när fråga vore om kommunalt anställda lärare, dock icke lades på skoldistriktet utan finge bestridas av statsmedel. Saken syntes lämpligen kunna ordnas sålunda, att läraren tillförsäkrades rätt att

av skoldistriktet utbekomma ersättning för de kostnader, vilka förorsakades honom genom tvånget till läkarundersökning, och att skoldistriktet ägde rätt att hos statskontoret eller vederbörande länsstyrelse rekvirera motsvarande statsmedel, allt i enlighet med föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde komma att utfärda. Några nya anslag för ändamålet torde icke bära uppföras i riksstaten, utan syntes det överstyrelsen lämpligast att nu ifrågavarande utgifter, vilka med all sannolikhet komme att bliva relativt obetydliga, bestredes ur de nuvarande till de olika läroanstalterna utgående huvudanslagen. Även ersättning för mistade avlöningsförmåner, som omförmäldes i av överstyrelsen utarbetade författningsförslag, borde utgå ur samma anslag.

Skolöverstyrelsen upptager härefter till behandling frågan om erforderliga *författningsbestämmelser* och yttrar sig närmare om de förslag till ändringar i läroverksstadgan och folkskolestadgan, vilka såsom bilagor åtfölja överstyrelsens utlåtande: Dessa förslag innebära i korthet följande:

Därest vederbörande skolmyndighet finner anledning antaga, att en lärare lider av sjukdom eller lyte, som gör honom oförmögen att behörigen sköta sin tjänst, bör myndigheten, därest läraren icke i vanlig ordning begär ledighet, anmäla förhållandet för skolöverstyrelsen, som äger föreskriva, att läraren skall underkastas undersökning av vederbörande skolläkare eller annan läkare, som överstyrelsen bestämmer. Om så finnes erforderligt, må läraren meddelas ledighet såsom på grund av sjukdom, intill dess att läkarundersökningen blivit slutförd och vederbörande myndighet med stöd av densamma fattat beslut om eventuell fortsatt ledighet för läraren. Skulle det vid undersökningen visa sig, att tillräcklig grund icke förelegat för redan beviljad ledighet, skall läraren av allmänna medel uppbära ersättning för de avlöningsförmåner, som han till följd av ledigheten avstått. Jämväl kostnaderna för läkarundersökning skola bestridas av allmänna medel. — Där- est lärare gentemot intyg av den för undersökningen anvisade läkaren åberopar intyg av annan läkare, skall saken underställas medicinalstyrelsens prövning. Dock må med stöd av det förra intyget åt läraren kunna meddelas ledighet såsom på grund av sjukdom, intill dess att medicinalstyrelsen fattat beslut i ärendet. Om detta beslut skulle innebära, att tillräcklig grund för ledighet icke förelegat, skall läraren av allmänna medel uppbära ersättning som nyss sagts. — Om lärare vägrar underkasta sig sådan läkarundersökning, som av överstyrelsen anbefallts, må han kunna tills vidare avstängas från utövande av sin befattning. Vid sådan avstängning må på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida läraren skall av sina avlöningsförmåner avstå mer, än vad som är stadgat rörande ledighet på grund av sjukdom.

Över skolöverstyrelsens utredning och förslag hava utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen, statskontoret och justitiekanslersämbetet.

Medicinalstyrelsen har sålunda i utlåtande den 10 december 1932 förklarat,

att de av överstyrelsen framlagda förslagen till bestämmelser i ämnet syntes i princip kunna godkännas. Styrelsen funne det vara av vikt,

att garantier mot missbruk bleve i möjligaste mån iakttagna. Styrelsen borde sålunda få anvisa den läkare, till vilken läraren hänvisades för undersökning.

I utlåtande den 13 april 1933 har vidare *statskontoret* — som ifrågasätter huruvida icke tekniska skolan i Stockholm och bergsskolan i Filipstad borde innefattas i de bestämmelser, som kunde bliva utfärdade — tillstyrkt de av skolöverstyrelsen föreslagna bestämmelserna, varvid statskontoret gentemot medicinalstyrelsens erinran att det skulle åt styrelsen uppdragas att anvisa den läkare, till vilken lärare skola hänvända sig för undersökning, ansett lämpligare att vederbörande chefsmyndighet, eventuellt efter samråd med medicinalstyrelsen, meddelade dylik anvisning. Beträffande frågans ekonomiska sida anför statskontoret i huvudsak:

Enligt vad skolöverstyrelsen föreslagit skulle vissa av den ifrågasatta anordningen föranledda kostnader gäldas av statsmedel. Det syntes kunna ifrågasättas, om så borde ske, när det gällde icke statliga läroanstalter; det skulle måhända kunna sägas, att ansvars känslan vid anställandet av lärare stegrades, därest vederbörande visste med sig, att kostnaderna för eventuellt erforderlig läkarundersökning m. m. ökade omkostnaderna för skolan. Då emellertid det föreslagna förfarandet måste anses påkallat av ett allmänt intresse, och kostnaderna för detsamma torde bliva ganska obetydliga, ansåge sig statskontoret icke böra direkt motsätta sig vad skolöverstyrelsen i sådant avseende föreslagit.

Berörda kostnader skulle gäldas av de anslag, som vore anvisade till bestridande av de med de statliga institutionerna förenade utgifterna eller av statsbidrag till de övriga. Mot detta förslag syntes intet vara att erinra, i vad det gällde anslag, som hade förslagsanslags karaktär. Då emellertid en del av ifrågavarande anslag vore i riksstaten upptagna utan beteckning eller såsom reservationsanslag, syntes den ifrågasatta anordningen knappast vara tillräddig, enär det kunde vara ovisst, huruvida i förekommande fall dessa anslag försloge till utgifternas gäldande. Ifrågavarande kostnader torde därför böra bestridas från ett för ändamålet i riksstaten uppfört förslagsanslag, som till en början syntes kunna bestämmas till ett jämförelsevis lågt belopp, förslagsvis 2,000 kronor. Anslaget torde kunna upptagas under åttonde huvudtitelns avdelning H. Allmänna läroverken m. m.

Justitiekanslersämbetet slutligen anför i utlåtande den 22 juni 1933 bland annat:

Justitiekanslersämbetet antog, att ämbetets utlåtande närmast vore avsett att lämna svar på huruvida, utan hinder av innehållet i § 36 regeringsformen, föreskrift i den riktning förslagen angäve kunde med förbindande verkan meddelas i förevarande ordning.

Uppfattningen om räckvidden av det rättsskydd § 36 regeringsformen lämnade ämbetsmän, på vilka densamma vore tillämplig — så vore ju ej förhållandet med alla de befattningshavare om vilka här vore fråga — hade efter dess tillkomst modifierats. I viss utsträckning hade statsmakterna säkrat sig mot verkningarna av nämnda paragraf genom villkor i löne- och pensionsbestämmelser. I sådan ordning hade i stor utsträckning införts flyttningsskyldighet.

Grundlagsstadgandet avsåge att skydda vederbörande mot att genom administrativt godtycke berövas sitt ämbete. Men stadgandet torde åtminstone icke numera så tolkas, att detsamma skulle garantera vederbörande att bibehållas vid ämbetet utan hänsyn till exempelvis hälsotillstånd.

Intet syntes vara att erinra mot att, om så ansåges erforderligt, genom allmän författning föreskriva skyldighet för ämbetsman att avhålla sig från tjänsten vid sjukdom, som medförde oförmåga till tjänstens behöriga utövande. Och det torde då ock vara rimligt att en sådan föreskrift kunde kompletteras med bestämmelse, som, under erforderliga garantier för ämbetsmannen, beredde vederbörande myndighet möjlighet att konstatera dylik oförmåga. Bestämmelse härutinnan borde kunna göras omedelbart tillämplig även på redan anställda utan samband med antagande av ändrade löne- eller andra anställningsvillkor.

Beträffande de av skolöverstyrelsen avgivna förslagen ginge ämbetet till en början ut från, att däri icke avsetts att införa en rätt att under andra förutsättningar än sinnessjuklagen angåve ordna undersökning genom vederbörandes intagande tvångsvis å sinnessjukhus.

Full ersättning för mistade löneförmåner borde lämnas lärare i alla de fall, då den företagna prövningen icke ådagalade, att sjukdom eller lyte föreläge, som gjorde vederbörande oförmögen att behörigen sköta sin tjänst. Författningsförslagets formulering syntes emellertid kunna tolkas på det sätt, att läraren saknade rätt till ersättning, såväl då läkaren ej kunde positivt konstatera obefintligheten av sjukdom, varom fråga nu vore, som ock i det fall, att tillräcklig grund verkligen förelegat för den provisoriskt beviljade ledigheten i så måtto, att omständigheterna givit rektor berättigad anledning antaga förefintligheten av sjukdom, oaktat undersökningen sedan jävat detta antagande. Det ifrågasatta förfarandet borde icke få inverka på lärarens avlöningsförmåner i annat fall än då undersökningen utvisade, att läraren lede av sjukdom eller lyte, som gjorde honom oförmögen att sköta sin tjänst.

Det kunde möjligen ifrågasättas, huruvida särskild bestämmelse erfordrades för det fall att vederbörande vägrade underkasta sig läkarundersökning. Huvudsyftet med förslagen torde i allmänhet därförutan vinnas, enär underlåtenhet att åtlyda meddelad föreskrift kunde medföra ansvar för tjänstefel, och myndigheten ägde befogenhet att preliminärt besluta sjukledighet med därav följande ekonomiska konsekvenser för läraren. Då emellertid möjligheten av vägran ej vore helt utesluten samt det ur flera synpunkter vore olämpligt att frågans avgörande hölles öppen under oviss tid, ansåge sig ämbetet ej böra avstyrka den föreslagna bestämmelsen om skarpt avstängningsåtgärd. Det syntes dock kunna övervägas, huruvida icke — vad beträffade frågan om lärarens avlöningsförmåner — en prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall borde undvikas. Denna bedömning syntes kunna ske av skolöverstyrelsen efter grunder, som Kungl. Maj:t bestämde. En dylik regel syntes lämpligen kunna genomföras jämväl beträffande avstängning på annan grund.

Slutligen ville ämbetet framhålla, att de olika beslut, som kunde meddelas enligt förslagen, borde gå i verkställighet utan hinder av besvär anförande.

Den verkställda utredningen synes hava ådagalagt behovet av föreskrifter, som möjliggöra för den ansvariga skolmyndigheten att oberoende av

vederbörande lärares egen önskan införskaffa läkarbetyg angående hans hälsotillstånd.

- Tvivelsutan torde behov av liknande bestämmelser föreligga beträffande andra tjänstemannagrupper. Härutinnan tarvas emellertid närmare utredning, varom chefen för finansdepartementet torde komma att föranstalta. Att i avvaktan på resultatet härav låta anstå med prövningen av det föreliggande spörsmålet beträffande lärarkårerna synes icke nödvändigt.

Jag vill alltså nu förorda, att åtgärder i förevarande avseende till en början vidtagas i den huvudsakliga omfattning, myndigheterna föreslagit.

Beträffande frågan om vilka lärare, som böra underkastas de ifrågasatta bestämmelserna, vill jag ansluta mig till skolöverstyrelsens ståndpunkt därutinnan. Sålunda böra bestämmelserna bli tillämpliga icke allenast på lärarna vid de allmänna läroverken och folkskolorna utan även på dem vid andra undervisningsanstalter, som kunna jämföras med nämnda skolor.

Jämväl i fråga om innehållet av de föreskrifter rörande undersökningen, som böra meddelas, anser jag mig i stort sett kunna förorda vad överstyrelsen föreslagit. De erinringar, som framförts av de hörda myndigheterna, böra dock bli föremål för beaktande vid den slutliga utformningen av bestämmelserna i ämnet.

I fråga om en detalj torde emellertid riksdagens samtycke vara erforderligt. Jag syftar då på den föreslagna bestämmelsen, att Kungl. Maj:t, därest vederbörande lärare vägrar underkasta sig undersökning och till följd därav avstänges från tjänstgöring, må kunna förordna, att han skall av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som är stadgat rörande ledighet på grund av sjukdom. Ehuru väl det knappast är sannolikt, att en dylik åtgärd annat än i undantagsfall behöver tillgripas, torde på de skäl justitiekanslersämbetet anfört en bestämmelse i angivna riktning icke vara omotiverad. På grund härav och med hänsyn till vad justitiekanslersämbetet vidare i denna del yttrat förordar jag, att förslag förelägges riksdagen om rätt för Kungl. Maj:t eller, där Kungl. Maj:t så finner lämpligt, skolöverstyrelsen att meddela föreskrift av oförmälda innebörd.

Även frågan om bestridandet av de kostnader, som enligt vad överstyrelsen framhållit äro förenade med de ifrågasatta tvångsundersökningarna, är av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning.

De kostnader, som i sådant hänseende kunna uppkomma, utgöras främst av utgifter för anskaffande av läkarbetyg i enlighet med tvångsförfarandet. Emellertid bör dessutom ersättning för mistade avlöningsförmåner i samband med undersökningen få utgå till tvångspermitterad lärare, som därvid icke befinnes vara behäftad med sjukdom eller lyte, som gör honom oförmögen att sköta sin tjänst.

I likhet med myndigheterna anser jag övervägande skäl tala för att samtliga ifrågavarande kostnader bestridas av statsmedel.

Skolöverstyrelsen har därvid föreslagit, att oförmälda utgifter — som

beräknas bliva relativt obetydliga — skola gäldas från de till de olika läroanstalterna utgående huvudanslagen. Häremot har statskontoret framfört vissa betänkligheter. Ämbetsverket anser att, då vederbörande anslag i riksstaten är upptaget utan beteckning eller såsom reservationsanslag, det kunde vara ovisst, huruvida i förekommande fall anslagen försloge till kostnadernas gäldande; ett särskilt anslag för ändamålet borde i stället uppföras i riksstaten.

För egen del finner jag mig böra förorda, att anslagsfrågan, åtminstone tills vidare, löses i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. Förevarande kostnader torde sålunda böra få bestridas av vederbörande skolanslag, vilka i regel äro förslagsanslag eller ock reservationsanslag, varå reservationer finnas, som kunna tagas i anspråk för ändamålet. I det fåtal fall, då vederbörande anslag ej skulle lämna utrymme för gäldandet av dylika kostnader, torde vid behov Kungl. Maj:t äga möjlighet att av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel anvisa för ändamålet erforderliga belopp.

I anslutning till vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta att, därest lärare vid ovan angiven undervisningsanstalt vägrar underkasta sig i vederbörlig ordning anbefalld läkarundersökning för utrönande av huruvida han lider av sjukdom eller lyte, som gör honom oförmögen att behörigen sköta sin tjänst, och därest han i anledning därav varder i vederbörlig ordning avstängd från utövande av sin lärarbefattning, det skall ankomma på Kungl. Maj:t eller, där Kungl. Maj:t så finner lämpligt förordna, på skolöverstyrelsen att pröva och avgöra, huruvida läraren under tiden för avstängningen skall av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som är stadgat i fall av ledighet på grund av sjukdom;

dels ock medgiva, att kostnad för läkarundersökning, som nyss sagts, samt ersättning, som prövas böra utgå till från tjänstgöring avstängd lärare för mistade avlöningsförmåner, må gäldas från för vederbörande skolform i riksstaten uppfört anslag, i den mån detta härtill lämnar tillgång.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar,
att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse,
bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

I. A. Hedenlund.